

Sygn. akt I NSNc 470/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Aleksander Stępkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Grzegorz Żmij

Mariusz Konrad Kolankowski (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa B. C.

przeciwko [...] Bank S.A. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 28 czerwca 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 24 maja 2017 r., sygn. XXVII Ca [...]:

1. **oddala skargę nadzwyczajną;**
2. **znosi wzajemnie koszty procesu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Skargę nadzwyczajną od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 24 maja 2017 r., sygn. akt XXVII Ca [...], z powództwa B. C. (dalej: powódka) przeciwko [...] Bank S.A. w W. (dalej: pozwany) o zapłatę kwoty 13.398,27 zł wraz z odsetkami

ustawowymi od dnia 14 maja 2015 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu złożył Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: RPO). Wyrok zaskarżył w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i pkt 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2021, poz. 1904, dalej: u.SN) zaskarżonemu wyrokowi zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego, tj.:

1) art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385¹ § 3 k.c. – poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że klauzule regulujące tzw. spread walutowy (zawarte w § 7 ust. 1 i § 11 ust. 5 umowy kredytu, nie określają głównych świadczeń stron umowy kredytu bankowego (indeksowanego);

2) art. 58 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, wyrażającą się w uznaniu, że umowa kredytu jest ważna i wykonalna, jeżeli dokona się z niej eliminacji klauzul niedozwolonych zgodnie z treścią 385¹ § 1 k.c.;

3) art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. poprzez jego niezastosowanie i niedokonanie wzajemnego rozliczenia stron.

Na podstawie art. 89 § 1 u.SN zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie art. 2, art. 45 ust. 1 i art. 76 Konstytucji.

Wniósł o uchylenie przez Sąd Najwyższy skarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwany w odpowiedzi na skargę nadzwyczajną wniósł o oddalenie skargi nadzwyczajnej jako pozbawionej uzasadnionych podstaw oraz zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi, według norm przepisanych.

W dniu 10 kwietnia 2006 r. między B. C. (poprzednio: S.), a [...] Bank S.A. z siedzibą w W. (poprzednio: [...] Bank S.A. z siedzibą w W.) została zawarta umowa o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „[...] Plan” waloryzowany kursem CHF na kwotę 350.000,00 zł na okres 360 miesięcy, tj. od dnia 10 kwietnia 2006 r. do dnia 30 kwietnia 2036 r.

W § 7 ust. 1 ww. umowy zawarte było następujące postanowienie dotyczące warunków udzielania kredytu: „[...] Bank udziela Kredytobiorcy na Jego wniosek kredytu hipotecznego przeznaczonego na cel określony w § 1 ust. 1, zwanego dalej Kredytem, w kwocie określonej w § 1 ust. 2, waloryzowanego kursem kupna waluty CHF wg tabeli kursowej [...] Banku S.A. Kwota Kredytu wyrażona w CHF walucie

jest określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej [...] Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia Kredytu / transzy Kredytu”. Natomiast zgodnie z treścią § 11 ust. 5 przedmiotowej umowy, dotyczącej spłaty kredytu i wysokości rat: „raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej [...] Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”.

Pozwem z 16 października 2015 r. powódka B. C. reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika – radcę prawnego, wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego [...] Banku S.A. z siedzibą w W. kwoty 13.398,27 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 maja 2015 r do dnia zapłaty oraz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwu powódka zarzuciła m.in., że postanowienia umowy kredytu w zakresie przewalutowania kredytu, tj. § 11 ust. 5 i § 7 ust. 1 umowy, nie zostały między stronami indywidualnie uzgodnione i stanowiły klauzule niedozwolone. Dochodzona zaś pozwem kwota w wysokości 13.398,27 zł tytułem zwrotu nadpłat na rzecz banku, stanowi różnicę pomiędzy sumą kwot faktycznie pobranych przez pozwanego do dnia 29 lutego 2012 r. a sumą kwot z tego okresu rzeczywiście bankowi należnych.

Wyrokiem z 19 stycznia 2016 r. Sąd Rejonowy w W., sygn. akt I C [...], w punkcie pierwszym powództwo oddalił, a w punkcie drugim zasądził od B. C. na rzecz [...] Bank S.A. kwotę 2.417,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Rejonowego wniosła powódka zaskarżając przedmiotowe rozstrzygnięcie w całości.

Wyrokiem z 24 maja 2017 r. Sąd Okręgowy w W., sygn. akt XXVII Ca [...], oddalił apelację powódki i zasądził od niej na rzecz pozwanego kwotę 2.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej. Sąd Okręgowy uznał § 7 ust. 1 oraz § 11 ust. 5 umowy za niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ale przechodząc do kwestii dotyczącej wysokości żadanego przez powódkę roszczenia, należy wskazać, że w ocenie Sądu Okręgowego nie zostało ono udowodnione. Wobec nieudowodnienia przez powódkę swojego roszczenia co do wysokości, Sąd Okręgowy uznał, że nie

zachodzą podstawy do uwzględnienia apelacji powódki, pomimo jej częściowej zasadności.

Powódka wniosła 24 maja 2019 r. skargę o stwierdzenie niezgodności ww. prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego z prawem. Sąd Najwyższy postanowieniem z 20 maja 2020 r., sygn. akt I CNP 10/19, odrzucił skargę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Skarga nadzwyczajna nie zasługuje na uwzględnienie. W pierwszej kolejności konieczne jest przedstawienie usystematyzowanych zagadnień dotyczących skargi nadzwyczajnej co do konstrukcyjnej specyfiki kontroli nadzwyczajnej.

2. Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego instytucji kontroli nadzwyczajnej w art. 89-95 u.SN miało na celu zaradzenie podnoszonym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, ograniczeniom skargi konstytucyjnej, która nie pozwalała na adekwatną reakcję względem orzeczeń sądów powszechnych lub wojskowych, które wprawdzie zapadały z naruszeniem zasad konstytucyjnych, jednak w oparciu o przepisy, którym nie można było czynić zarzutu niekonstytucyjności (zob. sygnalizacja pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego dokonana 12 marca 2003 r., S 1/03). Skarga nadzwyczajna została wprowadzona celem zaradzenia temu deficytowi nadzwyczajnych środków zaskarżenia pozwalających na eliminację rażąco wadliwych orzeczeń z poszanowaniem prawa do sądu (zob. wyrok pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z 19 lutego 2003 r., P 11/02, pkt 5) afirmując w ten sposób zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

3. Realizując te założenia, skarga nadzwyczajna z całą pewnością nie stanowi instrumentu ponownej kontroli instancyjnej, ale instrument skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności aktów jurysdykcyjnych, zaś jej zgodność z międzynarodowymi standardami ochrony praw człowieka była już kilkakrotnie wyjaśniana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyroki Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 1-6; z 25 listopada

2020 r., I NSNc 57/20, pkt 1-5).

4. Skarga nadzwyczajna może zostać wniesiona jedynie wówczas, gdy jest to konieczne dla zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 u.SN *in principio*) i tylko w sytuacji, gdy można ją oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Sąd Najwyższy zwracał uwagę, że połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile”, jednoznacznie wskazuje na konieczność jednoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i którejś (przynajmniej jednej) z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Jednocześnie, wzajemna relacja, zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy ziściła się również przesłanka funkcjonalna (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 2; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 10).

Chociaż więc skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko pojętego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu o którym mowa w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP, to przesłanka funkcjonalna skargi, nakazująca dokonanie oceny tego, czy uchylenie lub zmiana zaskarżonego orzeczenia sądu powszechnego są konieczne dla zapewnienia poszanowania zasady ustrojowej wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP, podobnie jak i możliwość sformułowania zarzutów przewidzianych w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, czynią z tej skargi również instrument skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności orzeczeń sądowych.

5. Na podmiocie wnoszącym skargę nadzwyczajną spoczywa w pierwszej kolejności powinność wykazania zaistnienia w danej sprawie przynajmniej jednej z przesłanek szczegółowych – uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN, a następnie wykazanie, że wystąpienie tych uchybień czyni koniecznym uwzględnienie skargi celem zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

6. Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną w ujęciu Konstytucji RP, tj. z jednej strony, z dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w związku z art. 2 Konstytucji RP), a z drugiej strony, z konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w związku z art. 2 Konstytucji RP; zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19).

Konstrukcja skargi nadzwyczajnej wymaga zatem takiego określenia jej przesłanek, które służyć będzie eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia stanowiące przesłanki szczegółowe kontroli nadzwyczajnej muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20 i z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19).

7. O ile ocena spełnienia przesłanek szczegółowych sprowadza się, w dużym uproszczeniu, do dokonania subsumpcji, o tyle dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe jest ważenie konstytucyjnych wartości wyrażających się w art. 2 Konstytucji RP (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20).

8. Sąd Najwyższy wielokrotnie już zwracał uwagę, że specyfika przesłanki funkcjonalnej skargi nadzwyczajnej musi być uwzględniona przy odpowiednim stosowaniu art. 398¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, przewidującego wiążące sądu podstawami skargi. Jak podkreślał Sąd Najwyższy, konieczność zapewnienia zgodności z art. 2 Konstytucji wymaga wzięcia pod uwagę sformułowanych w orzecznictwie i doktrynie zasad konkretyzujących tę normę ustrojową. Sąd Najwyższy nie może jednak abstrahować od całokształtu zasady wyrażonej w tym przepisie Konstytucji RP, nawet jeśli skarżący nie wyeksplikował z

należyta dokładnością, istotnych dla sprawy aspektów zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; postanowienia Sądu Najwyższego z: 6 października 2021 r., I NSNc 357/21; 3 sierpnia 2021 r., I NSNc 169/20; 28 września 2021 r., I NSNc 107/21; 29 września 2021 r., I NSNc 228/21; 27 października 2021 r., I NSNc 180/21).

Dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z zasadą wynikającą z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości. Przemawia za tym nie tylko jej charakter jako normy-zasady, której zachowanie jest oceniane nie tyle w dychotomicznych kategoriach naruszenia bądź nienaruszenia, ale przez ocenę stopnia jej realizacji w optymalizacyjnej konfrontacji z innymi zasadami. Przemawia za tym również fakt, że art. 89 § 1 *principium* u.SN nie mówi o przestrzeganiu lub nienaruszeniu wskazanej w nim normy, ale o konieczności zapewnienia zgodności z tą zasadą. Tym samym, zgodność z art. 2 Konstytucji RP jest nie tyle kryterium poprawności, co swoistym celem kontroli nadzwyczajnej – stanem, który powinien zostać urzeczywistniony w wyniku rozpoznania skargi. Z samej natury normy będącej zasadą wynika konieczność stosowania zasady proporcjonalności przy ocenie jej realizacji (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20).

Zważywszy na specyfikę kontroli nadzwyczajnej, celem ostatniego jej etapu jest wykazanie, że natura i rozmiar nieprawidłowości popełnionych przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia usprawiedliwia odstępianie od – wynikającej skądinąd również z zasady państwa prawnego – ochrony powagi rzeczy osądzonej i zmianę lub uchylenie zaskarżonego postanowienia. Co do zasady bowiem, art. 2 Konstytucji RP stoi na straży ostateczności i trwałości prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych. Niekiedy jednak natura i ciężar uchybień popełnionych przy wydawaniu orzeczenia, które się uprawomocniło, może nakazywać danie pierwszeństwa względem wynikającym z konieczności ochrony innych praw i wolności konstytucyjnych.

9. Zgodnie z kolejnością przesłanek szczegółowych określonej w art. 89 § 1

u.SN, co do zasady, najpierw rozważa się zasadność zarzutów z art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, która stanowi samodzielną przesłankę szczegółową, odrębną od przesłanki szczegółowej określonej w art. 89 § 1 pkt 2 u.SN.

Dostrzec należy jednak, że w skardze nadzwyczajnej, chociaż początek zaskarżenia odwołuje się do art. 89 § 1 pkt 1 i pkt 2, to w rzeczywistości nie formułuje żadnego zarzutu w ramach podstawy, jaką stanowi naruszenie zasad lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji (art. 89 § 1 pkt 1) i powołuje jedynie przepisy kodeksu cywilnego zarzucając ich rażące naruszenie. Natomiast art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz art. 76 Konstytucji powołane zostały w oparciu o art. 89 § 1 u. SN (a nie w oparciu o pkt 1 tej jednostki redakcyjnej ustawy) wraz z art. 2 Konstytucji. Ten sposób formułowania zaskarżenia każe uznać powołane przepisy Konstytucji za dodatkowe konstytucyjne motywy przesłanki ogólnej kontroli nadzwyczajnej przemawiające za koniecznością uwzględnienia skargi nadzwyczajnej celem zapewnienia poszanowania dla zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Ten sposób ukształtowania zakresu zaskarżenia skargą nadzwyczajną budzi poważne wątpliwości i istotnie wpływa na zakres jej rozpoznania.

Jak już była o tym mowa, zaistnienie przesłanki ogólnej kontroli nadzwyczajnej odbywa się poprzez ważenie konstytucyjnych zasad, które z jednej strony nakazują eliminację z obrotu prawnego rozstrzygnięć zapadających z naruszeniem Konstytucji lub rażącym naruszeniem ustaw, a z drugiej strony nakazują ochronę powagi rzeczy prawomocnie osądzonej. Dokonując tego ważenia, istotne może być również uwzględnienie innych przepisów Konstytucji. Dlatego czyniony przez RPO na podstawie art. 89 § 1 zarzut naruszenia wraz z art. 2 Konstytucji również art. 45 ust. 1 oraz art. 76 Konstytucji nie jest pozbawiony merytorycznych racji. Nie może być on jednak traktowany jako zarzut naruszenia zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP, który można uczynić na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN. Dlatego Sąd Najwyższy przywołane przez RPO w tym zarzucie przepisy Konstytucji może rozpoznawać jedynie jako argumenty przemawiające dodatkowo za stwierdzeniem konieczności zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (podstawa ogólna kontroli

nadzwyczajnej), nie może jednak ich uwzględnić w pierwszej fazie kontroli nadzwyczajnej, jako zarzutu szczegółowego formułowanego na podstawie art. 89 § 1 pkt 1. Bez znaczenia pozostaje w tym wypadku okoliczność, że uzasadnienie naruszenia art. 45 ust. 1 i art. 76 Konstytucji znajduje się w części skargi nadzwyczajnej zatytułowanej „Naruszenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji” (s. 21-24 skargi nadzwyczajnej). Sformułowanie to sugeruje wprawdzie, że uzasadniany jest w ten sposób zarzut z art. 89 § 1 pkt 1, jednak przepisy te nie zostały wymienione w tej części zaskarżenia, co przesądza o funkcji ich powołania w ramach skargi nadzwyczajnej. Mogą one zostać uwzględnione w ramach niniejszej kontroli nadzwyczajnej jednak jedynie wówczas, jeśli zasadny okaże się któryś z zarzutów rażącego naruszenia prawa, sformułowanych na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 u.SN.

12. Podkreślić przy tej okazji trzeba, że na jednoznaczną krytykę zasługuje rozpowszechniona praktyka formułowania zarzutów naruszenia konkretnych przepisów Konstytucji RP jedynie na podstawie art. 89 § 1 u. SN, czyli jako elementu przesłanki ogólnej (funkcjonalnej), nie zaś jako samodzielnej przesłanki szczegółowej stosownie do art. 89 § 1 pkt 1 u.SN. Formułowanie zarzutu naruszenia konkretnych przepisów Konstytucji RP, innych niż jej art. 2, wyłączenie w ramach podstawy ogólnej wymagającej uzasadnienia konieczności zapewnienia zgodności z zasadną demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, i rezygnacja z wyraźnego sformułowania zarzutów na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN uniemożliwia Sądowi Najwyższemu rozpoznanie (a tym bardziej uwzględnienie) zarzutu naruszenia tych przepisów Konstytucji jako oddzielnej przesłanki szczegółowej uchylenia zaskarżonego wyroku. Zabieg taki może niekiedy przesądzać o konieczności oddalenia skargi nawet bez badania podstawy ogólnej, w ramach której subsydiarnie powołano takie podstawy kontroli nadzwyczajnej. Badanie konieczności uchylenia lub zmiany zaskarżonego orzeczenia celem zapewnienia zgodności z art. 2 Konstytucji RP, możliwe jest „o ile” uprzednio stwierdzone zostanie zaistnienie którejś z przesłanek szczegółowych. Potraktowanie przepisów Konstytucji (w tym wypadku art. 45 ust. 1 i art. 76) jako elementów zasady demokratycznego państwa prawa, nawet jeśli byłoby merytorycznie uzasadnione na gruncie generalnych i abstrakcyjnych

rozważań materialnoprawnych, uniemożliwia procesowe badanie naruszenia tych przepisów jako podstaw szczegółowych kontroli nadzwyczajnej. Niezależnie od tego, że ścisły związek kontroli nadzwyczajnej z zasadą demokratycznego państwa prawnego nie pozwala traktować jej z nadmiernym formalizmem, by uniknąć skutków odwrotnych od założeń jakie legły u podstaw jej wprowadzenia, to jednak nadzwyczajny charakter tego środka zaskarżenia nakazuje stosowanie go z należytą dozą formalizmu, wymaganego przez dyspozycję art. 398¹³ § 1 k.p.c. znajdujący zastosowanie w ramach kontroli nadzwyczajnej na mocy art. 95 pkt 1 u.SN.

Odmienne interpretacja pierwszej podstawy szczegółowej skargi nadzwyczajnej prowadziłaby do rozmycia konstrukcji skargi nadzwyczajnej i poważnie utrudniłaby prowadzenie w oparciu o nią efektywnej kontroli konstytucyjności aktów władzy ustawodawczej. Artykuł 2 Konstytucji RP, ze względu na jego naturę jako meta-zasady konstytucyjnej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 2) nie pozwala traktować go jako podstawy szczegółowej, pełni bowiem w kontekście kontroli nadzwyczajnej szczególną rolę przy kontroli proporcjonalności ewentualnego uchylenia prawomocnego orzeczenia i tym samym ochrony powagi rzeczy osądzonej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 30 marca 2022 r., I NSNc 267/21).

Tym samym, brak powołania określonego przepisu Konstytucji jako podstawy szczegółowej na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 uniemożliwia uwzględnienie zarzutu jego naruszenia inaczej niż w ramach podstawy ogólnej, nawet jeśli jego naruszenie byłoby oczywiste (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 64/21, pkt 18; z 13 kwietnia 2022 r., I NSNc 602/21 pkt 10).

10. Przechodząc do zarzutów z art. 89 § 1 pkt 2 u.SN podniesionych w pkt 1-3 *petitum* skargi nadzwyczajnej, w pierwszej kolejności zaznaczyć należy, że kontrola nadzwyczajna nie jest dodatkowym postępowaniem apelacyjnym i nie może być w ten sposób traktowana (zob. szerzej wyrok Sądu Najwyższego z 30 marca 2022 r., I NSNc 247/21). Jak wskazuje sam RPO: „Swoje ustalenia prawne Sąd Okręgowy w W. oparł na niejednolitej linii orzecznictwa sądów polskich w zakresie orzekania co do abuzywności klauzul niedozwolonych” (s. 6 skargi nadzwyczajnej). A już ściśle odnosząc się do uzasadnienia rażącego naruszenia

prawa materialnego, przyznał: „[...] w dacie wyrokowania przez Sąd Okręgowy w W. linia orzecznicza polskich sądów co do kwestii uznania klauzul indeksacyjnych jako określających główne świadczenia stron była niejednolita [...]” (s. 13-14 skargi nadzwyczajnej). W odniesieniu do zarzutu z pkt 1 *petitum* skargi w odpowiedzi pozwanego na skargę nadzwyczajną wskazano, że: „wyraźnie dostrzegalne w orzecznictwie są dwa nurty” (s. 4 odpowiedzi pozwanego na skargę nadzwyczajną), a pozwany przytacza orzecznictwo z obu nurtów oraz piśmiennictwo niekorzystne dla skarżącego.

Przed Sądem Najwyższym, składem całej Izby Cywilnej, pod sygn. akt III CZP 25/22 (poprzednio: III CZP 11/21) toczy się postępowanie z wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (BSA I-4110-4/20) dotyczące rozstrzygnięcia 6 zagadnień prawnych, spośród których trzy pierwsze brzmią:

„1. «Czy w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie wiąże konsumenta, możliwe jest przyjęcie, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów?»

a w razie odpowiedzi przeczącej;

2. «Czy w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego do takiej waluty umowa może wiązać strony w pozostałym zakresie?»

3. «Czy w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej umowa ta może wiązać strony w pozostałym zakresie?» ...»

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego 29 stycznia 2021 r. przedstawił wniosek o rozstrzygnięcie przez skład całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego ww. zagadnień prawnych działając na podstawie art. 83 § 1 u.SN, który przewiduje tę kompetencję Pierwszego Prezesa w sytuacji, gdy w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego ujawnią się rozbieżności w wykładni przepisów prawa będących podstawą ich orzekania. Tym samym, już sam fakt przedstawienia przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego Sądowi Najwyższemu zagadnień prawnych budzących poważne wątpliwości, odnoszących się do kredytów

indeksowanych do lub denominowanych w obcej walucie świadczy, że kwestie te pozostają przedmiotem rozbieżności w wykładni przepisów prawa.

W konsekwencji, przyjęcie przez sąd *meriti* jednego z kilku możliwych i funkcjonujących równolegle w orzecznictwie rezultatów wykładni danej normy nie może być uznane za rażące naruszenie prawa, o ile w ogóle można uznać je za naruszenie. Również rozstrzygnięcie kontrowersji w uchwale Sądu Najwyższego nie pozwala na przyjęcie, że wydane wcześniej orzeczenia sądów niezgodne z przyjętą przez Sąd Najwyższy koncepcją, naruszają prawo w sposób rażący (por. wyrok Sądu Najwyższego z 31 sierpnia 2021 r., I NSNc 82/20).

Oczywiste jest również to, że sąd nie mógł uwzględnić orzeczeń zapadłych w oparciu o potencjalnie korzystną dla powódki wykładnię przepisów, jeśli te zapadły już po wydaniu zaskarżonego wyroku.

Podsumowując, zarzuty sformułowane w pkt 1 i pkt 2 *petitum* skargi nadzwyczajnej opierają się na założeniu rażącego naruszenia prawa materialnego, do jakiego miało dojść poprzez przyjęcie przez Sąd Okręgowy błędnej wykładni przepisów kodeksu cywilnego. Tymczasem przyjęcie przez sąd *meriti* jednego z kilku możliwych rezultatów wykładni określonej normy, nie może stanowić naruszenia prawa. Skoro bowiem dany przepis może być interpretowany w różny sposób, przypisanie mu określonego znaczenia, mieszczącego się w granicach tej interpretacji, nie będzie oznaczało błędnej wykładni (a zwłaszcza rażąco błędnej), lecz obranie jednej z możliwych interpretacji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 maja 2021 r., I NSNc 109/20; wyrok Sądu Najwyższego z 20 stycznia 2021 r., I NSNc 117/20). Nie można więc czynić zarzutu rażącego naruszenia prawa z racji nieantycypowania, przez sąd wydający orzeczenie, kierunku przyszłych rozstrzygnięć. Uchylenie prawomocnego wyroku ze względu na jego niezgodność z wykreowaną po jego wydaniu linią orzecniczą podważałoby w sposób fundamentalny zasadę pewności prawa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 31 sierpnia 2021 r., I NSNc 82/20).

Co więcej, w odniesieniu do zarzutu z pkt 1 *petitum* skargi nadzwyczajnej, którego rozstrzygnięcie jest kluczowe dla całej sprawy, nie tylko w chwili wydawania skarżonego wyroku nie istniała ukształtowana linia orzecnicza polskich sądów, odnosząca się do badania tzw. klauzul spreadowych, ale dyskusyjne jest nawet czy

taka ugruntowana linia orzecznicza istnieje obecnie. Można w tym względzie odwołać się do wyroku Sądu Najwyższego z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18: „Postanowienie umowy kredytu zawierające uprawnienie banku do przeliczenia sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (tzw. klauzula spreadu walutowego) nie dotyczy świadczeń głównych stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016 nr 11, poz. 134 i z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, nie publ.)”. Zatem jest to pogląd przeciwny do tego, na którym oparto zarzut z pkt 1 *petitum* skargi nadzwyczajnej.

Warto jednocześnie wskazać, że chociaż skarżący zarzuca Sądowi Okręgowemu, że ten „nie wziął pod uwagę utrwalonych standardów ochrony konsumenta określonych w Dyrektywie 93/13 i orzecznictwie TSUE, którymi pozostawał związany”, to już w następnym zdaniu skargi nadzwyczajnej wskazuje na wniosek powódki „o wystąpienie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniami prejudycjalnymi celem wyjaśnienia m.in. wątpliwości związanych z możliwością utrzymania przez banki w obrocie konsumenckim nieuczciwych postanowień” (s. 14 *in principio* skargi nadzwyczajnej), który należy traktować jako uznanie istnienia wątpliwości w tym względzie również w orzecznictwie TSUE.

11. Zarzut z pkt 3 *petitum* skargi, dotyczący naruszenia art. 410 § 2 w zw. z art. 405 k.c. poprzez jego niezastosowanie i niedokonanie wzajemnego rozliczenia stron, ma rację bytu jedynie w przypadku potwierdzenia się zasadności dwóch pierwszych zarzutów. Wobec stwierdzenia ich niezasadności, ta sama ocena stosuje się również do zarzutu trzeciego.

12. Podsumowując ocenę podstaw szczegółowych rozpoznawanej skargi nadzwyczajnej podkreślić należy, że RPO nie próbuje nawet wyjaśnić, z jakich względów podniesione przez niego naruszenie prawa miałoby mieć charakter rażący. Tymczasem w świetle treści art. 89 § 1 pkt 2 u.SN tylko „rażące” (a nie jakiegokolwiek) naruszenie prawa może stanowić podstawę wniesienia skargi nadzwyczajnej. Jest to szczególnie doniosłe, zważywszy, że przesłankę rażącego naruszenia prawa przez sąd orzeczeniem opartym na błędnej jego wykładni lub niewłaściwym zastosowaniu należy oceniać z ostrożnością i zwężająco (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 20 stycznia 2021 r., I NSNc 1/21), mając na względzie

konieczność poszanowania prawomocności wyroków.

13. Sąd Najwyższy wskazał już, że powołane przez skarżącego w *petitum* skargi nadzwyczajnej na podstawie art. 89 § 1 u.SN przepisy Konstytucji mogą być rozpatrywane jedynie jako element argumentacji zmierzającej do wykazania zaistnienia przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej. Jednak wobec niestwierdzenia naruszeń mogących stanowić przesłankę szczegółową kontroli nadzwyczajnej, badanie przesłanki funkcjonalnej jest niemożliwe (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 19 stycznia 2021 r., I NSNc 50/20; 30 marca 2022 r., I NSNc 267/21). Konsekwentnie, zbędne jest odnoszenie się przez Sąd Najwyższy do sformułowanej przez skarżącego argumentacji zmierzającej do wykazania naruszeń art. 45 ust. 1 i art. 76 Konstytucji RP.

Dlatego jedynie na marginesie uzasadnienia można wskazać, że zdaniem skarżącego, naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (prawa do sądu) miałoby polegać na naruszeniu „przez sąd zasad procedowania przy orzekaniu w sprawach konsumentów, polegające [na] błędnej wykładni przepisów art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 3 k.c. oraz art. 58 § 1 k.c.” (s. 21 skargi nadzwyczajnej). W świetle wcześniejszych ustaleń Sądu Najwyższego, zarzut naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji RP podlegałby zatem oddaleniu również wówczas, gdyby został sformułowany na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN jako podstawa szczegółowa skargi nadzwyczajnej.

Natomiast zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP, ze względu na autonomię pojęć konstytucyjnych, w sytuacji, gdyby został sformułowany jako przesłanka szczegółowa kontroli nadzwyczajnej na podstawie art. 89 § 1 pkt 1, wymagałby bliższego rozpoznania, zwłaszcza, jeśli zostałby powiązany z art. 9 Konstytucji i przepisami Dyrektywy 93/13. Jak jednak była o tym mowa, skarżący potraktował zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji jedynie jako element przesłanki ogólnej kontroli nadzwyczajnej i – wobec niezastnienia podstaw szczegółowych skargi nadzwyczajnej – nie mógł być on badany w niniejszym postępowaniu.

14. Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 § 1 zd. 2 u.SN oddalił skargę nadzwyczajną, wobec braku podstaw do uchylenia zaskarżonego wyroku. Jednocześnie, Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie koszty procesu kierując się zasadą, że zniesienie kosztów procesu w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej,

wnoszonej *de lege lata* wyłącznie przez podmioty publiczne, jest zawsze uzasadnione publicznymi celami tego postępowania. W ocenie Sądu Najwyższego art. 398¹⁸ k.p.c. stosowany w postępowaniu skargowym z racji art. 95 pkt 1 u.SN egzemplifikuje wskazaną zasadę.